

Křesťanská naděje: Život v zemi slibu daného Abrahamovi

V jednom z nejslavnostnějších prohlášení všech dob Všemohoucí Bůh slíbil dát Abrahamovi celou zemi. Na vrcholku hory kdesi mezi Betelem a Aj v kanaánské zemi Bůh přikázal "otci věrných" (Řím 4:16): "Podívej se z místa, kde jsi, na sever, na jih, na východ i na západ, neboť celou zemi, na kterou se díváš, dám tobě a tvým potomkům navěky" (Gn 13:14-15). Jako další ujištění o Božím daru pro něj pak Bůh Abrahamovi nařídil: "Vstaň, projdi celou zemi, neboť ti ji dám" (v. 17).

Abrahamova představa o konečné odměně za víru byla pevně spojena se zemí. Když se Abraham podíval na sever, viděl judské kopce, které označovaly hranici se

Samařím. Směrem na jih se výhled rozšiřoval až k Hebronu, kde měli být později patriarchové pohřbeni na jediném kousku země, který kdy Abraham vlastnil. Na východě se rozkládalo pohoří Moáb a na západě Středozemní moře.

Božská přísaha zaručovala Abrahamovi věčné vlastnictví velké části země. Později byl tento slib zopakován a stal se základem slavnostní smlouvy. "Svou smlouvu mezi mnou a tebou a tvými potomky po tobě v jejich pokoleních ustanovím jako smlouvu věčnou ... a zemi, v níž nyní žiješ jako cizinec, celou zemi Kanaán, dám tobě a tvým potomkům po tobě do věčného vlastnictví" (Gn 17:7-8).

Boží slib

Mohlo by se zdát, že podmínky Božího slibu nemohou být špatně pochopeny. A přesto "teologie" zázrakem mylného výkladu zpracovala tyto nevinné pasáže způsobem, který Abrahama připravil o dědictví a z Boha udělal lháře. Tradiční křesťanská teologie se o zemi slíbenou Abrahamovi téměř vůbec nezajímá, jak je patrné při nahlédnutí do rejstříků standardních systematických teologií, biblických slovníků a komentářů. A přitom, jak říká Gerhard von Rad, v prvních šesti knihách Bible "pravděpodobně není důležitější

myšlenka než ta, která je vyjádřena v termínech země slíbené a později udělené Jahvem."¹ Tento slib je jediný. "Mezi všemi tradicemi světa je tato jediná, která vypráví o příslibu země nějakému lidu".²

Protože je země příslibena přísahou, Davies navrhuje, že by se spíše mohla nazývat "zemí přísahy".³ Slib země Abrahamovi byl tak přesvědčivý, že se stal "živou silou v životě Izraele".⁴ "Slib Abrahamovi se stává důvodem pro konečnou naději V Abrahamově smlouvě je evangelium pro Izrael."⁵ (Srov. Pavlův vý-

¹ *The Problem of the Hexateuch and Other Essays*, 1966, s. 79, citováno podle W. D. Davies, *The Gospel and the Land*, U of C Press, 1974, s. 15.

² M. Buber, *Israel and Palestine*, London, 1952, s. 19.

³ *The Gospel and the Land*, s. 15.

⁴ *Tamtéž*, s. 18.

⁵ *Tamtéž*, s. 21.

rok, že "[křesťanské] evangelium bylo předem zvěstováno Abrahamovi", Gal 3:8) W. D. Davies poukazuje na to, že rozsáhlé části zákona činí z "božského slibu Abrahamovi základní kámen, na němž spočívají všechny následující dějiny."⁶ Von Rad tvrdí, že "celý

Hexateuch [od Genesis po Jozue] se v celé své rozsáhlé komplexnosti řídil tématem naplnění slibu daného Abrahamovi při osídlení Kanaánu."⁷ Můžeme dodat, že Abrahamova smlouva postupuje celým Písmem.

Země slíbená

Slib daný Abrahamovi

"Jdi do země, kterou ti ukážu" (Gen. 12:1).

"Celou zemi, kterou vidíš, dám tobě a tvému potomstvu navěky." (Gen. 13:17).¹

"Syn pocházející z tvého vlastního těla bude tvým dědicem." (Gen. 15:4).

"Já jsem Pán, který tě vyvedl z Chaldejského Uru, abych ti dal tuto zemi do vlastnictví." (Gen. 15:7).

"Toho dne uzavřel Pán s Abramem smlouvu a řekl: 'Tvým potomkům dávám tuto zemi'." (Gen. 15:18).

"Učiním z tebe národy a z tebe vzejdou králové. Utvrdím svou smlouvu jako smlouvu věčnou mezi mnou a tebou a tvými potomky po tobě, abych byl tvým Bohem a Bohem tvých potomků po tobě. Celou kanaánskou zemi, kde jsi nyní cizincem, dám do věčného vlastnictví tobě i tvým potomkům po tobě a budu jejich Bohem." (Gen. 17:6-8).

"Abraham se jistě stane velkým a mocným národem a všechny národy na zemi budou jeho prostřednictvím požehnány. Neboť jsem si ho vyvolil." (Gen. 18:18-19).

"Tvoji potomci obsadí města svých nepřátel." (Gen. 22:17).

"Bůh mi přísežně slíbil: 'Tvému potomstvu dám tuto zemi'." (Gen. 24:7).

"[Abraham] je prorok" (Gen. 20:7).

Izák

"Uzavřu s ním svou smlouvu jako smlouvu věčnou pro jeho potomky... Svou smlouvu uzavřu s Izákem." (Gen. 17:19, 21).

"Skrze Izáka se bude počítat tvé potomstvo." (Gen. 21:12).

"Tobě a tvým potomkům dám všechny tyto země a potvrdím přísahu, kterou jsem dal tvému otci Abrahamovi." (Gen. 26:3).

Jákob

"Kéž Bůh dá tobě a tvým potomkům požehnání dané Abrahamovi, abys mohl získat do vlastnictví zemi, kde nyní žiješ jako cizinec, zemi, kterou Bůh dal Abrahamovi." (Gen. 28:4).

"Dám ti zemi, na které ležíš... přivedu tě zpět do této země." (Gen. 28:13, 15).

"Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi a Izákovi, dám i tobě a tuto zemi dám tvým potomkům po tobě." (Gen. 35:12).

Dvanáct kmenů

"Bůh vám jistě přijde na pomoc a vyvede vás z této země do země, kterou přísahou přislíbil Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi." (Gen. 50:24).

Slib daný izraelskému národu se naplnil především pod Jozuovým vedením (Joz 21:45). Ještě dlouho po smrti patriarchů vyjadřuje Zákon i spisy izraelských proroků přesvědčení, že osídlení země Izraelem za Jozueho bylo jen neúplným naplněním smlouvy uzavřené s Abrahamem. Bylo jasné, že patriarchové nikdy nezískali zemi do vlastnictví. Mělo se očekávat další a konečné naplnění. Jde o jednoduchou věc s osudovými důsledky pro novozákonní křesťany, kteří se stávají dědici Abrahamovy smlouvy. Von Rad na to upozorňuje: "Sliby, které se v dějinách naplnily, tím nejsou vyčerpány ze svého obsahu, ale zůstávají jako sliby na jiné úrovni"⁸

"Tradice, jakkoli pozměněná, v sobě nadále nesla naději na život v zemi. Deuteronomium dává jasně najevo, že se stále můžeme těšit na budoucnost: země má dosáhnout klidu a míru..... Země se těší na budoucí požehnání."⁹

⁶ Tamtéž

⁷ Tamtéž, s. 23.

⁸ *The Problem of the Hexateuch*, s. 92a násl.

⁹ *The Gospel and the Land*, s. 36.

Konečné a trvalé usazení v zemi

Ve Starém zákoně tak zůstává ve výhledu naděje na konečné a trvalé osídlení země, které bude provázet mír:

"Můj lid bude žít v pokojných příbytcích, v bezpečných domovech, na nerušených místech odpočinku." (Iz. 32:18).

"Potomci Jákoba a Judy... obsadí mé hory [tj. zemi], můj vyvolený lid je zdědí a tam budou žít moji služebníci." (Iz. 65:9).

"Tehdy bude všechen tvůj lid spravedlivý a zdědí zemi navždy." (Iz. 60:21).

"[Izrael] bude mít ve své zemi dvojnásobný podíl, bude jim patřit věčná radost." (Iz. 61:7).

"Tak podruhé zdědí zemi a věčná radost bude na jejich hlavách." (Iz. 61:7, LXX).

"Ale člověk, který mě učiní svým útočištěm, zdědí zemi a obsadí mou svatou horu." (Iz. 57:13).

"Spravedliví nebudou nikdy odstraněni, ale bezbožní zemi nezdědí" (Přisl 10:30).

Pokorní zdědí zemi

"Bydlete v zemi a těšte se z bezpečné pastvy ... Pokorní zdědí zemi a budou se těšit z velkého pokoje... Dědictví bezúhonných bude trvat navždy... Ti, kterým Pán požehná, zdědí zemi... Odvráťte se od zlého a činite dobré, pak budete bydlet v zemi navždy... Spravedliví zdědí zemi a budou v ní přebývat navěky... Bůh vás povýší, abyste zdědili zemi; až budou bezbožní vyhlazeni, uvidíte to... [Pozorně si všimněte, že spravedliví by neměli očekávat, že zdědí zemi dříve, než budou vyhlazeni bezbožní. Zde je varování pro dominionistickou a rekonstrukcionistickou teologii!]. Budoucnost čeká na člověka pokoje." (Ž. 37:3, 11, 18, 22, 27, 29, 34, 37).

Potlačení biblické naděje

"Vražda [starozákonního] biblického textu"¹⁰ kritikou učeností byla později stejně zodpovědná za potlačení biblické naděje na "život v zemi", založené na slibu daném Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi, slibu, který podle Pavla přišel Ježíš "potvrdit" nebo "zaru-

"Přicházejí dny,' prohlašuje Pán, 'kdy přivedu svůj lid Izrael a Judu zpět ze zajetí a navrátím je do země, kterou jsem dal jejich praotcům do vlastnictví.'" (Jer. 30:3).

Zaslíbená země

Integrita Božího slova je v sázce v otázce budoucnosti přislíbené země. Všem bylo zřejmé, že Abrahamovi se nikdy nedostalo naplnění smluvního slibu, že bude vlastnit zemi. Mojžíšovi nebylo dovoleno vstoupit do zaslíbené země a Izrael byl nakonec ze své vlasti vyhnán. Na základě abrahámovské smlouvy se však věřící v Izraeli s vášnivou houževnatostí upínali k očekávání, že se izraelská země skutečně stane dějištěm konečné spásy. Tato naděje zůstala světlem majáku nejen proroků, ale také původní křesťanské víry, jak ji hlásali Ježíš a apoštolové – dokud nebyla uhašena vpádem neteritoriální naděje - "nebe, až zemřeš".

Nebiblický pohled na budoucnost, oddělený od území a země, byl prosazován pohany nesympatizujícími s dědictvím Izraele, pro něž byl přislíb země Abrahamovi základem nejhlubších tužeb národů. V přímém rozporu s Ježíšem nahradilo pohanské křesťanství biblický přislíb života v Zemi "nebem po smrti". Poselství slavného Ježíšova požehnání: "Blaze tichým, neboť oni zdědí zemi" (Mt 5:5) už není slyšet nad halasem nekonečných pohřebních kázání oznamujících, že mrtví odešli do nebe! Antipatie pohanů vůči smlouvě uzavřené s Abrahamem způsobila, že velká část Starého zákona ztratila pro návštěvníky církve smysl.

A co hůř, vnesla do Nového zákona mlhu zmatku, protože Nový zákon se v základním chápání křesťanské víry opírá o Boží sliby dané Izraeli skrze Abraháma. Když se abrahámovská smlouva nebere v úvahu nebo se nesprávně vykládá, má to nepříznivý vliv na všechny hlavní nauky víry.

čit" (Řím 15:7).¹¹ Roztříštěním starozákonního textu v zájmu teorie o skladbě ztratilo učení ze zřetele to, co James Dunn nazývá pavlovským předpokladem autority Písma, "že jediná mysl a záměr (Boží) inspirovaly několik spisů [Písma]".¹² Po téměř dvou tisících

¹⁰ *Tamtéž*, s. 48.

¹¹ "Ježíš Kristus byl pro Židy služebníkem Boží pravdy [evangelia], aby potvrdil sliby dané patriarchům a pohané mohli oslavovat Boha za jeho milosrdenství."

¹² *Commentary on Romans*, Word Books, 1988, s. 202.

letech nesrozumitelných komentářů pohanů musí být slib Abrahamovi o potomstvu, požeňání a půdě obnoven jako ucelené a sjednocující téma novozákonní víry v Boha a Krista a základní jádro křesťanského evangelia o Božím království. Evangelium se opírá o slib daný Abrahamovi, že v Kristu budou všichni věrní vlastnit zemi navždy (Mt 5:5; Zj 5:10). Nejenže budou vlastnit zemi, ale tato "budoucí obydlená země" bude pod mocí Mesiáše a svatých (Heb 2:5). Toto pojetí nazývá pisatel listu Židům "velikostí" či "důležitostí" záchrany, kterou bychom neměli opomíjet:

"Jak bychom unikli, kdybychom nedbali na tak velkou záchranu... Vždyť Bůh nepodřídil přicházející společnost na zemi andělům, ale Synu člověka." (Heb 2:5nn.)

Zjevný rozpor

Výsledky nelitostného procesu demontáže Božího zjevení Abrahamovi lze vidět v komentáři *Pulpit Commentary* ke knize Genesis 13:14, 15. Problémem pro komentátora (který ve slibech o zemi nevidí pro křesťany žádný význam) je sladit Boží prohlášení: "Dám ti [Abrahámovi] zemi" s tvrzením, které o dva tisíce let později vyslovil Štěpán, že Bůh "nedal Abrahámovi žádné dědictví [v zemi Palestina] - ani čtvereční stopu půdy, ale slíbil, že mu ji dá do vlastnictví [kataschesis; srov. LXX Gn 17:8, 'věčné vlastnictví'] a s ním jeho potomkům".

Jak tento zdánlivý rozpor vyřešit? *Pulpit Commentary* nabízí dvě řešení. První je nový překlad, takže slib v Genesis 13:15 zní: "Tobě dám zemi, to znamená tvým potomkům". Tímto způsobem bude vysvětleno, že Abraham zemi osobně neobdržel: Bůh ji slíbil pouze jeho potomkům a ti ji dostali pod vedením Jozua. To však není vůbec žádné řešení.

V celém Božím jednání s Abrahamem se opakovaně objevuje slib země samotnému patriarchovi. V Gn 13:17 se píše: "Projdi zemi po délce i šířce, já ti ji dám." Abraham by měl plné právo si stěžovat, kdyby to mělo znamenat, že on osobně nemá očekávat, že zaslíbenou zemi zdědí.

Další pokus o řešení

Komentář nabízí druhou cestu, jak tuto obtíž obejít. Tvrdí, že země skutečně patřila Abrahamovi za jeho života. "Země byla Abramovi skutečně dána jako ko-

čovnému náčelníkovi v tom smyslu, že v jejich hranicích pokojně žil po mnoho let, zestárl a zemřel."¹³ To však má být v rozporu s důrazným biblickým tvrzením, že Abraham zemi rozhodně nevlastnil. Gn 17:8 výslovně uvádí, že Bůh řekl Abrahamovi:

"Utvrďím svou smlouvu mezi sebou a tebou i tvými potomky po tobě v jejich pokoleních, abych byl Bohem tobě i tvému potomstvu po tobě. A dám tobě i tvému potomstvu po tobě zemi, v níž jsi cizincem – celou kanaánskou zemi, do věčného vlastnictví." (Gn 17:7, 8).

Biblické předpoklady

Toto jsou tedy biblické předpoklady: Abraham má vlastnit zemi navždy. Prožil svůj život jako cizinec, který nevlastní žádnou půdu (s výjimkou malého kousku pozemku, který koupil od Chetejců jako místo pro pohřeb Sáry, Gn 23:3-20). Sám Abraham se chetejským obyvatelům Kanaánu přiznal: "Jsem cizinec a příchodí mezi vámi" (Gn 23:4). Jak dosvědčuje Nový zákon: "Bůh nedal Abrahamovi zde [v Palestině] žádné dědictví, ani stopu půdy. Bůh mu však slíbil, že on i jeho potomci po něm budou vlastnit tuto zemi" (Sk 7:5, NIV).

Jak se tedy naplní smlouva o poskytnutí půdy Abrahamovi, Izákovi a Jakobovi? Odpověď na tento problém vrhá na křesťanství Nového zákona příval světla. Smlouva se může uskutečnit pouze jediným způsobem - *budoucím vzkříšením Abraháma, které mu umožní navždy zdědit zaslíbenou zemi. Abrahamovi a jeho potomkům patří země navždy na základě smlouvy-přísahy. Abraham zemřel. Abraham tedy musí vstát z mrtvých, aby obdržel "zaslíbenou zemi", což je Kanaán, země, do níž se odvážil z Babylonu a v níž žil jako cizinec.* Sliby dané Abrahamovi se splní, jak řekl Ježíš, když:

"mnozí přijdou z východu i západu a zaujmou svá místa na hostině s Abrahamem, Izákem a Jakobem a se všemi proroky v Božím království." (Mat. 8:11 a Luk 13:28, 29).

Nezbytnost vzkříšení

Absolutní nezbytnost vzkříšení v božském plánu byla důležitým bodem Ježíšova rozhovoru se saduceji, kteří nevěřili v žádné vzkříšení, a tím popírali smluvní naději na život v zemi pro patriarchy a všechny věrné.

¹³ *Pulpit Commentary*, Eerdmans, 1950, Sv. I, s. 200.

Ježíšova reakce na jejich nedostatečné chápání eschatologie a z toho plynoucí nevěření v budoucí vzkříšení věrných, kteří zdědí zemi, spočívala v přísném pokárání, že se odchýlili od Božího zjevení:

"Mýlíte se, protože neznáte Písmo ani Boží moc. Při vzkříšení se lidé nebudou ženit ani vdávat, budou jako andělé v nebi. Ale o vzkříšení mrtvých – copak jste nečetli, co vám Bůh řekl: Já jsem Bůh Abrahamův,

Bůh Izákův a Bůh Jákobův. On není Bohem mrtvých, ale živých". (Mat. 22:29-32).

Logika Ježíšova argumentu spočívala jednoduše v tom, že jelikož Abraham, Izák a Jákob byli tehdy mrtví, musí v budoucnu znovu žít skrze vzkříšení, aby mohl být obnoven jejich vztah s živým Bohem a oni mohli obdržet to, co jim smlouva zaručovala.

Židé a země

Knihy Hebreům vysvětluje drama Abrahamovy víry ve velké Boží sliby, které činí budoucí vzkříšení jediným řešením záhady, že Abraham dosud nikdy nevlastnil zemi.

"Vírou Abraham, když byl vyzván, aby šel na *místo*, které později obdržel jako *své dědictví*..." (Heb. 8:11).

Tak začíná příběh. Abrahamovo dědictví, jak jsme si všimli, má být "místo, kam byl povolán", tj. země Kanaán. To je přesně to, co popisuje vyprávění v knize Genesis. Právě tuto zemi měl Abraham dostat "později", ale o kolik později, to nám zatím není řečeno. Pisatel pokračuje: "Abraham se ve víře usadil v zaslíbené zemi jako cizinec v cizí zemi, žil ve stanech stejně jako Izák a Jákob, kteří byli spolu s ním dědici téhož slibu". (Heb. 11:8, 9). Abraham, Izák a Jákob a další hrdinové víry "zemřeli ve víře, aniž by přijali slíbené věci; viděli je a vítali jen zpozzdálí a připouštěli, že jsou v *zemi* cizinci a příchozími". (v. 13).

Všimněte si, že naše verze překládají "v zemi" jako "na zemi", což vyvolává dojem, že patriarchové očekávali odchod do nebe! Jde však o to, že lidé, kteří říkají, že jsou v zemi cizinci, "dávají najevo, že hledají vlastní zemi" (Heb 11:13, 14), tj. tutéž zemi obnovenou pod slíbenou vládou Mesiáše.

G. W. Buchanan

Důležitou pravdu o příslibu země zachránil George Wesley Buchanan:

"Tento slib - odpočinek - dědictví byl neoddelitelně spjat se zemí Kanaán, což je místo, kde patriarchové putovali jako přistěhovalci (11:13). Byla nazývána zemí slibu (11:9) a nebeskou zemí (11:16) ... To ne-

znamená, že není na zemi, stejně jako účastníci nebeského povolání (3:1), kteří okusili nebeský dar (6:4), by nebyli těmi, kdo žili na zemi. Vskutku to byla právě ta země, na které patriarchové žili jako "cizinci a tuláci" (11:13). [Slovo "nebeská"] znamená, že jde o božskou zemi, kterou přislíbil sám Bůh".¹⁴

"Nebe" bude na zemi

Je důležité si všimnout, že populární křesťanství se vyhýbá důsledkům Hebreům 11:8-9. Aby se zachovala tradice, že nebe je odměnou pro věrné, tvrdí se, že zeměpisná země Kanaán je předobrazem "nebe", které lze získat po smrti. Tato novozákonní pasáž však výslovně říká, že Abraham skutečně žil na místě určeném jako jeho budoucí dědictví. "Udělal si domov v zaslíbené zemi" (Heb 11:9, NIV), a to na zemi! "Nebe" tedy v Bibli má být místem na této planetě - naší vlastní obnovené a restaurované zemi.¹⁵ Přislíbená země v tomto novozákonním komentáři ke Starému zákonu je stále zeměpisný Kanaán a je to právě to území, kde Abraham zemřel, aniž by ho převzal.

Vzkříšení v budoucnosti je jedinou cestou, kterou může patriarcha dosáhnout svého cíle a získat zemi, kterou nikdy nevlastnil. Jak totiž zdůrazňuje list Hebreům, nikdo z význačných věrných "nedostal to, co bylo slíbeno" - dědictví zaslíbené země (Heb 11:13, 39). Zemřeli ve víře a plně očekávali, že později obdrží slíbené vlastnictví země. To je velmi vzdáleno představě, kterou mnozí přijali pod tlakem postbiblické tradice, že patriarchové již odešli ke své odměně v nebi. Taková teorie vyvolává výtku Pavla, který si stěžoval, že někteří "se odchýlili od pravdy", když

¹⁴ *Anchor Bible, Commentary to the Hebrews*, Doubleday and Co. 1972, s. 192, 194.

¹⁵ Srov. J.A.T. Robinson poznamenal, že "'nebe' se v Bibli ve skutečnosti nikdy nepoužívá pro určení umírajících

Čtení 1 Kor 15 při pohřbech posiluje dojem, že tato kapitola se týká okamžiku smrti: ve skutečnosti se točí kolem dvou bodů, 'třetího dne' a 'posledního dne'". (*In the End God*, Collins, 1968, s. 104, 105).

tvrdili, že "vzkříšení již nastalo" (2 Tim 2:18). Ztráta víry v budoucí vzkříšení ničí strukturu biblické víry.

Pavel a Abraham

Pavel zpracovává příběh Abraháma jako vzor křesťanské víry, aniž by naznačil, že Abrahamovo dědictví se liší od dědictví každého věřícího křesťana. Ve skutečnosti je tomu právě naopak: Abraham je "otcem všech věřících" (Řím 4:11). Abraham prokázal křesťanskou víru tím, že uvěřil v Boží plán, který mu navždy udělil zemi, potomstvo a požehnání. Abrahamova víra se projevila v jeho ochotě reagovat na Boží iniciativu; věřit Božím prohlášení o jeho plánu dát Abrahamovi a jeho potomkům zemi na věky. To je podstata biblické víry. Ospravedlnění znamená věřit jako Abraham v to, co Bůh slíbil učinit (Řím 4:3, 13). To s sebou nese víc než jen Ježíšovu smrt a vzkříšení. Apoštolská víra vyžaduje víru v pokračující Boží plán v dějinách, včetně Bohem zjevené *budoucnosti*.

Pochopení toho, co Bůh koná v dějinách světa, umožňuje člověku přizpůsobit svůj život v Kristu Bohu. Křesťan je podle Pavla ten, kdo "následuje stopy víry našeho otce Abraháma" (Řím 3:12). Abrahamova víra "se vyznačovala nadějí (nebo se na ní zakládala), která byla určena výhradně Božím slibem Abrahamova víra byla pevnou důvěrou v Boha jako toho, kdo určuje budoucnost podle toho, co přislíbil".¹⁶ Ježíš nás tedy povolává k víře především v evangelium o Božím království (Mk 1:14.15; srov. Sk 8:12), které nemá být ničím menším než konečným naplněním smlouvy uzavřené s Abrahamem a jeho (duchovním) potomstvem. Pavel definuje tento slib. Bylo jím, že Abraham bude "dědicem světa" (Řím 4:13).

James Dunn

Jak říká James Dunn:

"Představa 'dědictví' byla základní součástí židovského chápání jejich smluvního vztahu s Bohem, a to především, ba téměř výhradně, v souvislosti se zemí - zemí Kanaán, která jim náležela na základě dědickeho práva, jak bylo přislíbeno Abrahamovi... Je to jedno z nejmotivnějších témat židovské národní sebeidentifikace ... Ústředním bodem židovského chápání sebe sama bylo přesvědčení, že Izrael je Pánovým dědictvím ... Nedílnou součástí národní víry bylo přesvědčení, že Bůh dal Izraeli do dědictví Palestinu, za-

slíbenou zemi. Je to axiom, který Pavel evokuje a *vztahuje ho na celé nové křesťanské hnutí*, pohany i Židy. Oni jsou Božími dědici. Zvláštní vztah Izraele k Bohu byl v Kristu rozšířen na všechny. A příslib země se proměnil v příslib Království..... Toto dědictví Království, plné občanství pod vládou samotného Boha, je pro věřící něčím, na co stále čekají."¹⁷

Pavel spojuje křesťanskou víru přímo se slibem daným Abrahamovi. Jak říká Dunn:

"Míru, do jaké je Pavlova argumentace určena současným sebechápáním jeho vlastního lidu, jasně naznačuje jeho pečlivá formulace, která vyzdvihuje čtyři klíčové prvky tohoto sebechápání: smluvní slib Abrahamovi a jeho potomstvu, *dědictví země jako jeho ústřední prvek* V židovském učení se stalo téměř samozřejmostí, že smlouva slibovala, že Abrahamovo potomstvo zdědí zemi..... Takto vykládaný slib měl zásadní význam pro sebeuvědomění Izraele jako lidu smlouvy s Bohem: Bylo důvodem, proč si je Bůh vyvolil ze všech národů země, ospravedlněním, proč se odlišovali od ostatních národů, a útěšnou nadějí, která činila jejich současné národní ponížení snesitelným"¹⁸

Dunn dále spojuje abrahámovskou smlouvu s Novým zákonem:

"Pavlův případ... odhaluje silnou kontinuitu, kterou viděl mezi svou vírou a základním příslibem Písma jeho lidu... Pavel nepochyboval, že evangelium, které hlásal, je pokračováním a naplněním Božího příslibu Abrahamovi. Stejně tak mu však bylo jasné, že dědice Abrahamova zaslíbení již nelze identifikovat v pojmech zákona. Vždyť Gn 15:6 dostatečně jasně ukázal, že slib byl dán a přijat skrze víru, zcela nezávisle na zákoně, ať už zcela nebo zčásti."¹⁹

Obsah slibu

Je třeba si uvědomit, že Pavel nezpochybňuje obsah slibu. Jak by mohl, aniž by převrátil celé zjevení dané Biblí? Územní příslib byl jasně a opakovaně vyložen ve zprávě Genesis a byl nejcennějším národním pokladem jeho lidu: Věrnému Izraeli, jehož prvním představitelem byl Abraham, dal Bůh jistotu, že zdědí zemi. Pavel představuje novou, převratnou skutečnost, že tento velký slib je otevřen všem, kdo věří v Mesiáše jako Abrahamovo potomstvo. Vždyť právě Mesiáši

¹⁶ Dunn, p. 219.

¹⁷ *Tamtéž*, pp. 213, 463.

¹⁸ *Tamtéž*, s. 233, zvýraznění doplněno

¹⁹ *Tamtéž*, s. 233, zvýraznění doplněno

jako Abrahamovu potomstvu byly dány přísliby stejně jako samotnému Abrahamovi. Křesťané z pohanů, pokud uvěří slibu v Kristu, si však mohou nárokovat plný podíl na stejném slíbeném dědictví.

Pavel dosahuje triumfálního momentu ve své argumentaci, když svým pohanským čtenářům prohlašuje, že "jste-li křesťané, pak se počítáte za Abrahamovy potomky a jste dědici [světa, Řím 4:13] podle slibu [daného Abrahamovi]". (Gal. 3:29).

Abrahamova víra

Sliby jsou však jisté pouze pro ty, jak říká Pavel, "kteří mají víru Abrahamovu" (Řím 4:16), tj. pro ty, jejichž víra je stejného druhu jako jeho a spočívá na stejných slíbech. Proto Pavel mluví o tom, že je třeba, aby křesťané byli "syny Abrahamovými" (Gal 3:7), "potomky Abrahamovými" (Gal 3:29; Řím 4:16), aby považovali Abrahama za svého otce (Řím 4:11), aby kráčeli v jeho šlépějích (Řím 4:12) a považovali ho za vzor křesťanské víry (Gal 3:9), protože mu bylo předem zvěstováno evangelium (Gal 3:8).

Ale jak moc dnes slyšíme o křesťanském evangeliu, které je definováno sliby danými Abrahamovi? "Po-

žehnání dané Abrahamovi" (Gal 3:14), které je nyní v Kristu dostupné jak Židům, tak pohanům, popisuje Gn 28:4.

Znamená to "převzít do vlastnictví zemi, v níž nyní žiješ jako cizinec, zemi, kterou Bůh dal Abrahamovi". Pavel, když mluví k pohanským křesťanům, uvádí, že "požehnání dané Abrahamovi" (přesně tato věta se nachází v Gn 28:4) nyní přišlo k věřícím v Krista. (Gal. 3:14).

Boží plán záchrany

Je důležité, abychom k Pavlovu výkladu Božího plánu spásy nepřidávali cizí materiál. Slib Abrahamovi a jeho potomkům zní, že on i oni budou "dědici světa" (Řím 4:13). Pavel neopustil zprávu z knihy Genesis, z níž výslovně cituje (Řím 4:3; Gal 3:6 z Gn 15:9). Protože zaslíbená země Kanaán měla být centrem mesiášské vlády, bylo zřejmé, že dědictví země znamená dědictví světa. Slib však zůstává geografický a územní, což přesně odpovídá Ježíšovu slibu pokorným, že "zdědí zemi/území" (Mt 5:5), jeho přesvědčení, že Jeruzalém bude městem Velkého Krále (Mt 5:35) a že věřící s ním budou spravovat nový světový řád. (Mat. 19:28; Luk 22:28-30; Zj. 2:26, 3:21, 5:10, 20:1-6).

Křesťanské evangelium

Stručně řečeno, slib země, který je základem křesťanského evangelia, je nyní slibem Božího království – obnovené "budoucí obydlené země" (Heb 2:5), která nemá být podřízena andělům, ale Mesiáši a svatým, "Božím Izraeli" (Gal 6:16), kteří jsou dědici smlouvy. Taková naděje přesně odpovídá naději hebrejských proroků. J. Skinner²⁰ poznamenává, že "hlavním bodem [Jeremiášovy naděje do budoucna] je, aby v určitém smyslu byla obnova izraelské národnosti formou, v níž si představoval Boží království". Pavel v Římanům 11:25, 26 očekával kolektivní obrácení izraelského národa při druhém příchodu. Církev však podle Pavlova myšlení bude v mesiášském království vůdčí silou (1 Kor 6:2; 2 Tim 2:12).

Abrahámovská smlouva tak zaručuje účast na mesiášském Království všem, kdo nyní věří evangeliu, a ujišťuje nás, že se k Mesiáši kolektivně vrátí zbytek izraelského národa (Řím 11:25-27). Tato naděje je jasně vidět ve Sk 1:6, kde se apoštolové (kteří neměli užitek z kalvinistického vzdělání!) ptali, kdy lze očekávat slíbené obnovení Izraele. Protože doufali, že se stanou

králi v Království, a svatý duch (v. 5) byl zvláštním obdarováním králů, přirozeně očekávali okamžitý příchod Království. Bůh ve svém milosrdenství prodloužil dobu pokání.

Celosvětové dědictví

Pro židovské myšlení a Pavlovo, stejně jako pro celý Nový zákon, bylo společné, že celý svět je zahrnut do slibu daného Abrahamovi, že zdědí "zemi slibu". To je patrné z biblických i mimobiblických textů:

Žalm 2:6 "Svého krále jsem dosadil na Sion..... Žádej mě [Boha] a učiním národy tvým [Mesiášovým] dědictvím a končiny země tvým vlastnictvím. Tehdy budeš vládnout železným žezlem, rozbiješ je na kusy jako hrnčířské nádoby." (Viz Zj 12:5 a 2:26, 27 - druhá pasáž zahrnuje křesťany do stejného slibu).

Jubilea 22:14: "Kéž tě [Bůh] posílí a kéž zdědíš celou zemi."

Jubilea 32:19: "A budou z tebe [Jákoba] králové. Budou vládnout všude, kde byly prošlapány stopy lidst-

²⁰ *Prophecy and Religion*, Cambridge, 1922, s. 308.

va. A tvému semeni dám celou zemi pod nebem a budou vládnout ve všech národech, jak si přáli."

1 Enoch 5:7: "Pro vyvolené však bude světlo, radost a pokoj a zdědí zemi."

4 Ezra 6:59: "Jestliže byl svět skutečně stvořen pro nás, proč nám nepatří jako dědictví. Jak dlouho tomu tak bude?"

2 Baruch 14:12, 13: "Spravedliví... si jsou jisti světem, který jsi jim slíbil, s očekáváním plným radosti."

2 Baruch 51:3: "[Spravedliví] obdrží svět, který je jim slíben."

Dědic světa

Pavlova definice slibu Abrahamovi, že "bude dědicem světa" (Řím 4:13), přirozeně zapadá do textů, jako je tento, a vyplývá ze smlouvy uzavřené s Abrahamem. Henry Alford komentuje souvislost mezi Pavlovým pohledem na budoucnost a židovskými nadějemi:

"Již rabíni viděli a Pavel, který byl vychován v jejich učení, se pevně držel pravdy, že ve slovech 'v tobě nebo v jejich semeni budou požehnány všechny čeledi země' je míněno mnohem více než pouhé vlastnictví Kanaánu. Zřetelně odvozují dar světa od tohoto slibu. Dědictví světa ... je ono konečné panství nad celým světem, které bude patřit Abrahamovi jako otci věrných ve všech národech a Kristu jako Semeni slibu".²¹

H.A.W. Meyer poznamenává, že být "semenem Abrahama" znamenalo, že člověk byl předurčen k tomu, aby "vládl světu", a to na základě Gn 22:17 a následujících: "Tvoji potomci získají do vlastnictví brány [tj. města] svých nepřátel".²² S tímto slibem v mysli Ježíš předpokládá, že věřící převzou autoritu nad městským obyvatelstvem (Lk 19:17, 19).

International Critical Commentary k Řím 4:13²³ hovoří o slibu, že Abrahamovo semeno [v Kristu] se bude "těšit celosvětovému panství", "právu na univerzální panství, které bude patřit Mesiáši a jeho lidu", a o "slibu daném Abrahamovi a jeho potomkům o celosvětové mesiášské vládě".

Vášeň Izraele pro zemi

Něco o vášni Izraele pro zemi lze vyčíst ze 14. a 18.

dobrořečení, která se v synagoze opakují od roku 70 n. l:

"Bud' milosrdný, Pane, Bože náš, ve svém velikém milosrdenství k Izraeli, svému lidu, a k Jeruzalému, k Sionu, místu tvé slávy, k tvému chrámu a tvému přibytku a ke království domu Davidova, tvého spravedlivého pomazaného. Požehnaný jsi, pane, Bože Davidův, stavitele Jeruzaléma, tvého města." "Daruj svůj pokoj Izraeli, svému lidu, svému městu a svému dědictví a požehnej nám všem společně. Požehnaný jsi, Pane, který působíš pokoj."

Země v Novém zákoně

I tam, kde není země přímo zmíněna, je země obsažena ve městě a chrámu, které se staly kvintesencí naděje na spásu.²⁴ Přesně stejná naděje se odráží i v Novém zákoně:

"Pán Bůh dá [Ježíši] trůn jeho otce Davida a bude vládnout nad domem Jákobovým navěky; jeho království nikdy neskončí." (Luk 1:32)

"[Bůh] pomohl svému služebníku Izraeli a nezapomněl být milosrdný k Abrahamovi a jeho potomkům navždy, jak řekl našim otcům." (Luk 1:55).

"[Bůh] vztyčil roh [politické vlády] v domě svého služebníka Davida... aby prokázal milosrdenství našim otcům a pamatoval na svou svatou smlouvu, na přísahu, kterou se zavázal našemu otci Abrahamovi." (Luk 1:69, 72, 73).

"[Simeon] čekal na útěchu Izraele." (Luk 2:25).

"[Anna] děkovala Bohu a mluvila o dítěti všem, kdo očekávali vykoupění Jeruzaléma." (Luk 2:38).

"Blažené je přicházející království našeho otce Davida." (Mar 11:10).

"Josef z Arimatie [Ježíšův učedník, tj. křesťan, Mat 27:57], významný člen Rady..., sám očekával Boží království." (Mar 15:43).

"My [Ježíšovi učedníci, tj. křesťané] jsme doufali, že [Ježíš] je ten, kdo vykoupí Izrael." (Luk 24:21).

Apoštolové se zeptali: "Je toto čas, kdy se chystáš obnovit království Izraele?" (Skutky 1:6.)

²¹ *Commentary on the Greek Testament*, Sv. II, s. 350.

²² *Commentary on John*, Funk and Wagnalls, 1884, s. 277.

²³ Sanday and Headlam, *Epistle to the Romans*, T & T Clark, 1905, pp. 109, 111.

²⁴ Davies, s. 54.

"Právě pro svou naději v to, co Bůh slíbil našim otcům, jsem dnes souzen. V naplnění tohoto slibu doufá našich dvanáct kmenů, které dnem i nocí horlivě slouží Bohu" (Skutky 26:6, 7).

Velká smlouva

Bible ani na okamžik neopouští nebo nenahrazuje tyto naděje založené na velké smlouvě uzavřené s Abrahamem. Ježíšovi nejbližší učedníci, kteří byli výsledkem jeho pečlivého učení po několik let a šest týdnů po vzkříšení (Sk 1:3), se zjevně těší na "obnovení království Izraele" (Sk 1:6). Ještě jim nešlo do hlavy, že by opustili územní naděje proroků. Pavel trvá na tom, že je souzen "pro svou naději v to, co Bůh slíbil našim otcům". To je slib, v jehož naplnění doufá našich dvanáct kmenů, které dnem i nocí horlivě slouží Bohu" (Sk 26:6). Povahu této naděje vyjadřuje rabínský výrok ze třetího století, který odráží starověké očekávání života v zemi, jež bylo společné s Novým zákonem:

"Proč patriarchové toužili po pohřbu v izraelské zemi? Protože mrtví z izraelské země budou jako první vzkříšeni v Mesiášových dnech a budou se těšit z Mesiášových let." (*Gen. Rabbah*, 96:5)

Apoštolská křesťanská naděje

Pavlov výrok ve Sk 26,6.7 (výše) výslovně definuje apoštolskou křesťanskou naději jako stejnou naději, kterou chovala starověká synagoga - vyhlídku na celosvětovou vládu věrných v Mesiášově království. Novozákonní křesťanství tento zájem o nenaplněné sliby patriarchům potvrzuje svým očekáváním obnovy království Izraele. Ježíš slibuje zemi pokorným (Mat 5:5) a lokalizuje budoucí království "na zemi" nebo snad "v zemi" (Zj 5:10). Není velký rozdíl v tom, zda "epi tys gys" přeložíme jako "v zemi" nebo "na zemi", protože Království je určeno k tomu, aby se rozšířilo do "nejzazších končin země" (Ž 2:8).

Slib daný Abrahamovi se naplní v Mesiáši, který je vyzván: "Žádej mě [Boha] a učiním národy tvým dědictvím, končiny země tvým vlastnictvím" (Ž 2:7, 8). Všechna tato požehnání jsou obsažena v Pavlově výrazu "dědictví světa" (Řím 4:13), který považuje za podstatu slibu daného Abrahamovi - slibu, k němuž by se měli upínat věřící z pohanů, protože v Kristu na něj mají stejný nárok:

"Jste-li Kristovi, pak jste Abrahamovo semeno a dědicové podle slibu." (Gal 3:29).

"Nebe"

Odkazy na "nebe" v Novém zákoně jsou omezeny na kontexty, v nichž se o budoucí odměně věřících říká, že je nyní uchovávána jako poklad u Boha v nebi. "Nebe" jako místo vzdálené od země však v Bibli nikdy není cílem věřících - ani při smrti, ani při vzkříšení. Křesťané se nyní musí ztotožnit se svou odměnou, která je pro ně v současné době uložena v nebi, aby ji mohli obdržet, až ji Ježíš při svém druhém příchodu přinese na zem (Kol. 1:5, I Pet. 1:4, 5). O této odměně se obrácení dozvěděli, když jim bylo zvěstováno křesťanské evangelium o Božím království. (Mat. 1:14, 15; Luk 4:43; Skutky 8:12, 19:8, 20:25, 28:23, 31).

Víra v evangelium se v apoštolských dobách neomezovala na víru v Ježíšovu smrt a vzkříšení, ale zahrnovala celé pozvání k přípravě na místo v Mesiášově celosvětové vládě, která se má uskutečnit na zemi. Situace je zcela odlišná dnes, kdy se o dědictví země s Ježíšem káže jen málo nebo vůbec nic. Je naléhavě zapotřebí, aby věřící dbali Pavlova varování, aby se "neodchýlili od naděje, která je obsažena v evangeliu". (Kol. 1:23). Ztráta Království v evangeliu je příznačná pro ztrátu kořenů křesťanství ve Starém zákoně.

Víra v Boží plán světa

Z novozákonního schématu a Božího plánu v dějinách světa se dělá nesmysl, když se navrhuje, že křesťanský osud se má uskutečnit na místě vzdáleném od země. Tím se rázem ničí sliby dané Abrahamovi a jeho potomkům (tj. Kristu a věřícím), že zdědí zemi a svět. Nahrazení "nebe" po smrti odměnou v podobě dědictví země ruší smlouvu uzavřenou s Abrahamem. Tato smlouva je základem novozákonní víry.

Opakovaná nabídka "nebe" v populárním kázání činí nesmyslnou celou naději proroků (založenou na abrahámovském slibu), že svět se bude těšit z nebývalé éry požehnání a míru pod spravedlivou vládou Mesiáše a vzkříšených věřících - těch, kteří věří v "Boží království a jméno [tj. mesiášství a vše, co s tím souvisí] Ježíšovo" a kteří jsou pokřtěni v reakci na toto rané vyznání víry ve Skutcích apoštolů 8:12:

"Když uvěřili Filipovi, který hlásal evangelium o Božím království a jménu Ježíše Krista, dávali se křtít muži i ženy."

Model evangelizace

Tento text zůstává vzorem pro evangelizaci a vyzývá současnou církev k návratu ke kořenům ve Smlouvě uzavřené s "otcem věrných", která se může naplnit pouze v Mesiáši Ježíši. Za naplnění tohoto plánu se máme modlit: "Přijď království tvé" a snažit se chovat "hodni Boha, který nás povolává do svého království a slávy". (1 Tes. 2:12).

Pravda o našem křesťanském údělu se obnoví, když se vrátíme k biblickým slovům o "vstupu do Království", "zdědění země" (Mt 5:5) a vládnutí na zemi (Zj 5:10) a vzdáme se svých hýčkaných nadějí na "nebe". Pak se nám otevře cesta k pochopení, že křesťanství je povoláním ke kralování a že svatý je ten, kdo je pověřen vládnout na zemi v nadcházejícím Mesiášově království (Dan 7:18, 22, 27). Velmi potřebným korektivem je komentář Henryho Alforda, který nás

volá zpět k víře v naději obsaženou v Abrahamově smlouvě:

"Svědectví Písma, obecný ráz proroctví a analogie božského jednání - to vše jednoznačně ukazuje na tuto zemi, očištěnou a obnovenou, a nikoli na nebesa v běžném slova smyslu jako věčný příbytek blažených."²⁵

Alfordův bystrý postřeh odráží jednotu biblické naděje pro budoucnost:

"Kéž ti Bůh dá požehnání mého otce Abrahama, tobě a s tebou tvému semeni - dědictví země, v níž nyní žiješ jako cizinec, země, kterou Bůh dal Abrahamovi." (Jákob, Gen. 28:4).

"Abrahamovo požehnání [přijde] pohanům v Kristu." (Pavel, Gal. 3:14)

* Tento článek vyšel v časopise *A Journal from the Radical Reformation*, Vol. 2, No. 4.

ⁱ Poznámka překladatele:

"Celou zemi, kterou vidíš, ,, " Je dobré si uvědomit **rozdíl** mezi tím, co viděl **tehdy Abram**, a tím, co bychom tam viděli **my dnes**, kdy je celý Blízký východ velmi vyprahlý kromě míst uměle zavlažovaných vodou z Jordánu.

Genesis 13:14, 15, JB: ... řekl Jahve Abramovi: "Pozvedni oči a pohlédni z místa, na němž stojíš, k severu i k jihu, k východu i k západu. Veškerou zemi, kterou vidíš, dám na věky tobě a tvému potomstvu.

Genesis 13:10, JB: Lot zvedl oči a viděl celou planinu Jordánu - bylo to ještě předtím, než Jahve zničil Sodomu a Gomoru -, byla na všech místech až k Soaru *zavlažována* jako *Jahvova zahrada*, jako egyptská země.

Proto také nastane **obnova, regenerace krajiny**, nejen krajiny, ale celé planety

Iz 35:1, 6, 7, JB Ať se poušť a vyschlá země naplní veselím, step ať zajásá a rozkvete ... vytrysknou vody v poušti a potoky ve stepi. Ze spálené země bude močál a z žíznivé krajiny tryskající vody

Iz 41:17-19, JB Já Jahve je vyslyším, já Bůh Izraele je neopustím. Na holých horách dám vytrysknout řekám a pramenům uprostřed údolí. Z pouště udělám močál a z vyprahlé země tryskající vody. Na poušť zasadím cedr, akácii, myrtu a olivovník, na step porůznu rozsadím cypřiš, platan a zimostřez,

²⁵ Henry Alford, *Commentary on the Greek Testament*, Sv. 1, s. 35, 36.